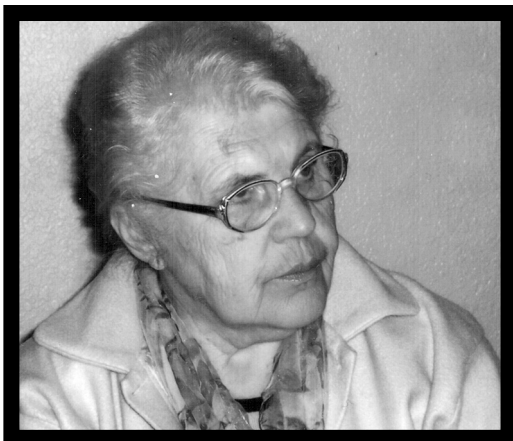

ТАМАРА НАУМІВНА ДЕНИСОВА

1 травня 2015 р. пішла із життя Тамара Наумівна Денисова, доктор філологічних наук, професор, провідний науковий співробітник Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка Національної академії наук України, член редакційної колегії журналу "Слово і Час", керівник Центру американських літературних студій в Україні, відповідальний редактор щорічника ЦАЛСУ.

Тамара Денисова народилася 12 серпня 1934 р. Закінчила Київський державний університет ім. Тараса Шевченка. З 1960 р. – аспірантка Інституту літератури

ім. Т.Г. Шевченка АН УРСР, з 1963 р. – молодший науковий співробітник відділу теорії соціалістичного реалізму й сучасного літературного процесу. 1965 р. захистила кандидатську дисертацію на тему "Композиція роману як спосіб його художнього узагальнення (на матеріалі сучасного роману)". Ще на початку своєї наукової діяльності Т.Н. Денисова висвітлювала у своїх розвідках проблеми модернізму, поетики твору, функціонування романтичної традиції в новітньому літературному процесі. 1983 р. в Інституті світової літератури ім. М. Горького АН СРСР захистила докторську дисертацію "Американський роман ХХ століття: Проблема художнього методу".

Т.Н. Денисова – відомий в Україні й за кордоном американіст, авторка понад 220 наукових праць, зокрема монографій "Роман і проблеми його композиції" (1968), "На шляху до людини. Боротьба реалізму і модернізму у сучасному американському романі" (1971), "Про романтичне в реалізмі. Із спостережень над сучасним романом США" (1973), "Сучасний американський роман. Соціально-критичні традиції" (1976), "Екзистенціалізм і сучасний американський роман" (1985), "Роман і романісти США ХХ ст." (1990), літературних портретів "Ернест Хемінгуей" (1972), "Джек Лондон" (1978), підручника "Історія американської літератури ХХ століття" (2002, 2012), розділів в "Истории литературы США" (Інститут світової літератури Російської академії наук), збірника "Про літературу США. Вибрані статті українського американіста часів Незалежності" (2014), 10 хрестоматій-посібників із зарубіжної літератури для загальноосвітніх шкіл, понад 200 статей в українській, російській, американській фаховій пресі. З 1998 р. Тамара Денисова була членом Європейської асоціації американських студій, із 2000 р. – член Міжнародної асоціації університетських професорів-англістів. За сумісництвом викладала в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка й Національному університеті "Києво-Могилянська академія". Під її науковим керівництвом захищено 2 докторські та 15 кандидатських дисертацій.

Особливо плідною була діяльність Т.Н. Денисової в галузі популяризації американської літератури й культури в Україні. Саме за її активної участі було проведено низку представницьких Міжнародних конференцій, присвячених літературі США, щорічні Всеукраїнські наукові симпозиуми, регулярні засідання створеної при Інституті Школи з американської літератури. Була головою Центру американських літературних студій в Україні та головним редактором щорічника "Американські літературні студії в Україні".

Тамара Наумівна з ентузіазмом плідно працювала до останніх днів, незважаючи на тяжку хворобу. Колеги пам'ятають її як напрочуд ерудованого, вимогливого,

відповідального дослідника, доброзичливого наукового керівника й компетентного консультанта, талановитого лектора й організатора науки. Зі смертю Т.Н. Денисової завершується ціла епоха як у вітчизняних зарубіжних студіях, так і в житті Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка, якому вона присвятила майже 60 років. Її знали всі – від академіків до лаборантів. Вона йшла коридорами Інституту, красива і незалежна, спочатку модно одягнена й на високих підборах, а наприкінці життя – змучена хворобою, на милицях, але незмінно доброзичлива та уважна до всіх. Відома вона була як принциповий і безкомпромісний науковець, непримиримий до неuczтва, брехні і пристосуванства як у науці, так і в житті. Її виступи на вчених радах незмінно до кінця залишались гострими й високопрофесійними.

Співробітники Інституту літератури глибоко сумують з приводу смерті своєї колеги, відомої дослідниці, яскравої особистості, доброзичливої та чуйної людини Тамари Наумівни Денисової.

* * *

Із глибоким сумом сприйняли звістку про смерть видатного українського літературознавця, доктора філологічних наук, професора Тамари Наумівни Денисової учасники створеного за її ініціативи Центру американських літературних студій в Україні (ЦАЛСУ) при Інституті літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України. Тамара Наумівна об'єднала в ньому фахівців-американістів з усієї України (з Дніпропетровська та Одеси, Львова і Хмельницького, Черкас і Полтави), з багатьох київських вишів. Від початку 2003 р. аспіранти, викладачі, дослідники раз на місяць збиралися в Інституті літератури, під патронатом Програми наукових обмінів Фулбрайта, на збори “неформальної” Школи з американської літератури, модератором яких була Тамара Наумівна. Мета цих наукових дискусій з актуальних проблем історії американської літератури та її сучасного розвитку полягала в активізації студій американської літератури в Україні, у формуванні вільної трибуни для поглибленого обміну науковими ідеями, залученні до діалогу з вітчизняними американськими спеціалістами, які працювали тоді в Україні, і таких видатних американських учених, знаних у світі, як Іґаб Ґассан, Еморі Елліотт, Ноел Полк та ін. Невтомна творча праця професор Т.Н. Денисової в рамках цього проекту сприяла проведенню наукових конференцій та симпозіумів. Започатковане нею видання щорічника ЦАЛСУ “Американські літературні студії в Україні”, як і офіційне відкриття 2005 р. Центру американських літературних студій в Україні, отримало підтримку Відділу преси, науки і культури Посольства США в Україні. Міцніли зв'язки Центру з колегами з Білорусі, Польщі, Росії, Угорщини, США. Захищалися учасниками Центру кандидатські дисертації з американістики, апробували на його засіданнях свої розробки докторанти. Кожному етапу розвитку цього всеукраїнського проекту, його міжнародним зв'язкам, як і науковим пошукам кожного з його учасників (від аспіранта до професора) Тамара Наумівна віддавала свій час, знання й науковий досвід, свій організаторський талант, тепло своєї душі. Видані під її керівництвом, за її участі та наукового редагування 8 чисел “Американських літературних студій в Україні” залишаються безпрецедентним свідченням успішної інтелектуальної співпраці дослідників різних поколінь, представників різних наукових шкіл, об'єднаних незабутньою Тамарою Наумівною, її волею, філологічним талантом, любов'ю до Слова і до людей. Світла їй пам'ять...

Центр американських літературних студій в Україні

* * *

Важко усвідомити це повідомлення. Тамара Денисова здавалася вічною. Професор Денисова завжди була дороговказною зіркою в американській літературі та студіях, вона непослабно й завзято трудилася в науковому “винограднику”. Не тільки її учні, а й кожен, хто працював із нею, захоплювався її мудрістю, ерудицією та лідерством. Вона була непохитною. Спілкування з нею було честю і привілеєм

для мене і моїх колег. Прошу передати мої співчуття її дочці Наталці та великій родині шанувальників і друзів. Вона залишила величезний доробок. Я відчуваю себе щасливою, що змогла побачити її востаннє наприкінці весни минулого року на презентації книжки. Як завжди, вона була сповнена новими ідеями, новими проектами й безмежною енергією. Ви всі в моїх думках і молитвах.

Марта Перейма (США)

* * *

Тамара була справді видатним духом, щедра рука якого збагатила життя нас усіх. Я відчуваю себе особливо щасливим від того, що познайомився з нею і її київським оточенням. Я повідомлю цю сумну звістку тим, хто знав і захоплювався Тамарою.

Прошу передати мої глибокі співчуття дочці Тамари Наталці. Перекажіть Наталці, що вона в моїх думках і молитвах. Тамара залишила цей світ набагато кращим, ніж той, у якому вона народилася. Я завжди плекатиму багаті спогади про наші поїздки разом із Юдорою Велті, Алексом Хейлі, моєю мамою та багатьма іншими.

*Вільям Ферріс, Центр досліджень Американського Півдня,
Університет Північної Кароліни, м. Чапел-Гілл (США)*

* * *

[Це повідомлення] крає наші серця! Тамара була одним із тих рідкісних постатей, усебічно обдарованих особистостей і справжніх товаришів, яких ми бачили лише два або три рази в нашому житті. Ми можемо лише заповнити прогалини нашою уявою і почуттями... Ми збережемо пам'ять про Київ і всіх добрих людей, яких ми там зустріли, таких, як Тамара – яскравих і живих.

Іґаб і Селлі Гасан (США)

* * *

З величезним смутком прийняли ми звістку про те, що в ніч із 1 на 2 травня на 81-му році життя відійшла в засвіти доктор філологічних наук, професор Тамара Наумівна Денисова. Вона була блискучою американісткою, фундатором американістичної літературознавчої школи в Україні. А ще – справжньою киянкою: красивою, завжди елегантною, відкритою до світу і трохи іронічною. А ще – чудовою людиною з гострим, відкритим і критичним розумом, яка завжди підтримувала нас, молодших, змушувала працювати, думати, іти вперед, раділа нашим успіхам і переживала наші невдачі. У Тамари Наумівни було десятки учнів і послідовників. Вона завжди знаходила час для нас, ми завжди могли розраховувати на її підтримку. Разом із тим, вона ніколи не мала часу для себе, бо завжди віддавала його іншим. З усіх моїх звань і титулів найціннішим є той, що можу називати себе ученицею професора Денисової. Востаннє ми бачилися в середині грудня 2014 р., на американістичному семінарі в Інституті літератури в Києві... Тамара Наумівна була вже дуже хвора, але прийшла й виступала. Після Нового року вийшла її нова книжка – збірник статей з історії літератури США. Вона, як завжди, була повна нових ідей і планів...

Єднаємося у скорботі з донькою Наталією, колегами, друзями. Світлая пам'ять світлій Людині і Вчителеві.

*Марта Коваль, др. габ., професор Гданського університету (Польща)
Марек Вільчинський, др. габ., професор Гданського університету (Польща)*

* * *

Коллектив Института мировой литературы им. А.М. Горького РАН вместе с вами глубоко скорбит в связи с кончиной Тамары Наумовны Денисовой. В течение многих десятилетий Тамара Наумовна плодотворно сотрудничала с Группой истории литературы США нашего института, была автором многих статей в многотомной Истории литературы США, завершённой и изданной в прошлом году. Мы знали ее как замечательного, разностороннего специалиста, одного из ведущих американистов на постсоветском пространстве. Ее многочисленные книги и статьи были хорошо известны в Украине, России, Грузии, Армении, Белоруссии, ее выступления всегда пользовались успехом на конференциях в европейских странах и в Америке. Она была бессменным участником ежегодных конференций американистов, проводимых на факультете журналистики МГУ с 1974 г., вела секцию современного американского романа.

Мы ценили Тамару Наумовну не только как блестящего профессионала, но и как прекрасного человека, тонкого, образованного, доброжелательного, всегда готового протянуть руку помощи. У нее много учеников, которые навсегда сохранят к ней чувство любви и благодарности и будут верны ее светлой памяти. Для многих из нас она была близким другом, собеседником, советчиком, поэтому ее потеря тяжела и невозполнима. Она всегда будет жить в наших сердцах и в своих книгах.

Заместитель директора ИМЛИ Екатерина Александровна Стеценко

* * *

Выражаем соболезнования всем коллегам замечательного исследователя, чуткого научного руководителя, обладавшего настоящей прозорливостью и творческой щедростью, многолетнего координатора секции современной американской литературы международных конференций на факультете журналистики МГУ им. М.В. Ломоносова. Общество по изучению культуры США и Институт мировой литературы им. Горького в Москве будут вечно помнить Тамару Наумовну Денисову.

*Президент ОИКС Я.Н. Засурский, заместитель директора ИМЛИ
Е.А. Стеценко, учёный секретарь ОИКС Л.Г. Михайлова*

* * *

С огромной болью получили скорбное известие о кончине Тамары Наумовны Денисовой. Ее связывали с нами долгие годы сотрудничества и дружбы, она принимала самое активное участие в становлении американских исследований в Беларуси. Ее уникальные знания, умение передать свой уникальный опыт молодым коллегам, необыкновенные человеческие качества снискали ей любовь и уважение белорусских ученых, преподавателей и аспирантов. Тяжело представить мир без Тамары Наумовны. Разделяем горечь утраты со всеми, кому выпала честь знать и работать с Тамарой Наумовной.

*От имени кафедры зарубежной литературы
Минского государственного лингвистического университета Ю.В. Стулов*

* * *

Коллектив кафедри зарубіжної літератури, усі фахівці-філологи Дніпропетровського національного університету висловлюють глибокий сум з приводу смерті Тамари Наумівни Денисової. Ця людина була для нас найважливішим аналітичним центром, який справді об'єднував літературознавців з усіх куточків України й реально робив нас однодумцями.

Т.М. Потніцева, В.Д. Демченко, Л.І. Скуратовська, С.О. Ватченко та ін.

* * *

Щиро співчуваємо Інституту літератури НАН України і, зокрема, відділу компаративістики, а також рідним і близьким через тяжку втрату Тамари Наумівни Денисової.

Як провідний фахівець з англо-американських літератур, професор Денисова своїми працями завжди визначала актуальну планку наукового рівня не тільки українського літературознавства. Втрата такого авторитетного вченого є непоправною.

Вічна пам'ять цій видатній особистості!

*Кафедра зарубіжної літератури та теорії літератури,
а також усі науковці Філологічного факультету
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича*

* * *

Кафедра слов'янської філології глибоко сумує у зв'язку з кончиною доктора філологічних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу компаративістики, голови Центру американських літературних студій в Україні Тамари Наумівни Денисової та висловлює своє щире співчуття рідним і близьким покійної.

Пішла в інші світи яскрава, самотня особистість, яка належала до грона тих славетних учених, хто творив цілу епоху в українській науці про красне письменство. Гірко усвідомлювати, що вже ніколи не почуємо її порад, не отримаємо книжок і збірок, які Вона регулярно нам ласкаво надсилала, не почуємо її глибоких, оригінальних за думкою виступів. Але залишилися її Слово, її прекрасні праці, які завжди будуть слугувати новим поколінням. А в наших серцях вічно буде жити незабутній її образ.

Світла пам'ять дорогій Тамарі Наумівні!

*Завідувач кафедри слов'янської філології
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки,
д. ф. н, професор Оляндер Луїза Костянтинівна*

* * *

Глибоко сумуємо з приводу смерті доктора філологічних наук, професора, провідного наукового співробітника відділу компаративістики Тамари Наумівни Денисової – знаного українського літературознавця, яка все своє життя плідно працювала в царині української науки про літературу як органічної складової європейської і світової гуманітаристики. Прийміть наші щирі співчуття.

*Ігор Козлик і кафедра світової літератури
і порівняльного літературознавства Інституту філології
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

* * *

Тамара Наумівна Денисова була видатним ученим, знаним фахівцем із зарубіжної літератури, засновницею української американістики. На її наукових працях, розвідках, підручниках виросло не одне покоління студентів-філологів, аспірантів, викладачів. Світла і вдячна пам'ять про Тамару Наумівну назавжди залишиться в наших серцях.

*Кафедра зарубіжної літератури
Донецького національного університету*

* * *

Примите наши искренние соболезнования в связи с кончиной выдающегося ученого, доктора филологических наук, профессора Денисовой Тамары Наумовны. Мы скорбим вместе с вами.

Профессор Ищенко Наталья Анатольевна и крымские филологи

* * *

Колектив кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету глибоко сумує з приводу смерті доктора філологічних наук, професора Тамари Наумівни Денисової.

Висловлюємо щире співчуття її колегам, рідним та близьким.

* * *

Дорога Тамаро Наумівно! Ми звертаємось до Вас, знаючи, що смерть забрала Вас. У це неможливо повірити. Наш світ став сірим і сумним, тому що Ваш відхід від нас залишив таку велику порожнечу, яку нічим не можна заповнити. Ми плачемо разом із Вашими рідними, друзями і колегами. Ваша мужність і сила волі, яку Ви виявляли в боротьбі з тими випробуваннями, що випали на Вашу долю, завжди дивували нас і давали нам надію. Ми вдячні Вам за те, що Ви вчили нас любити та поважати свою професію і залишатися людьми, відкритими новому досвіду, новому знанню. Прийміть на прощання слова любові і глибокої поваги.

Завжди Ваші *Олександр Пронкевич, Тетяна Остапчук, Оксана Старшова, Ганна Колесник, Наталія Лебединцева, Христина Павлюк, Олександра Філоненко (Миколаїв)*

